

فرهنگ جغرافیایی استان اردبیل

مؤلف: داود کیانی

سرشناسه: کیانی، داود، ۱۳۴۳

عنوان و نام پدیدآور: فرهنگ جغرافیایی استان اردبیل / مولف داود کیانی

مشخصات نشر: اردبیل: محقق اردبیلی، ۱۳۹۲

مشخصات ظاهری: ۶۸۰ ص، وزیری

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: روستاها - ایران - اردبیل (استان)

رده بندی دیویی: ۹۵۵/۳۱

رده بندی کنگره: ۱۳۹۲ ی۹۳۲/۳۲۲ / DSR ۲۰۰۱

شماره کتابشناسی ملی: ۳۴۰۶۵۸۲

انتشارات محقق اردبیلی

نام کتاب	فرهنگ جغرافیایی استان اردبیل
تالیف	داود کیانی
ناشر	محقق اردبیلی
طرح روی جلد	پریسا نامی گرمی
نوبت چاپ	اول ۱۳۹۲
قطع	وزیری
تیراژ	۱۰۰۰
قیمت با جلد معمولی	۳۲۰۰۰۰ ریال
قیمت با جلد سخت	۳۶۰۰۰۰ ریال

آدرس: اردبیل سه راه دانش بازار معطری طبقه فوقانی پلاک ۸ تلفن ۳۳۲۴۰۰۸۱

معرفی مولف

داود کیانی از نویسندگان و شعرای آذربایجان است که در سال سال ۱۳۶۳ به عنوان مترجم و نویسنده، همکاری با صدا و سیما مرکز اردبیل را آغاز کرد و در مدت بسیار کمی در کسوت نویسندگان و تهیه کنندگان معروف این مرکز قرار گرفت. او علاوه بر ترجمه و نویسندگی در تهیه و اجرای برنامه های مختلفی چون «مسابقه و سرگرمی»، «رادیو و مردم»، «مردم و مسئول لار»، «گله جک امیدلری»، «بهداشت و مردم»، «جوانلار سه سی»، «شفاهی ادبیاتیمیز»، «انلیمیز»، «در آغوش سیلان» و «سوز لر صحبت لر» همکاری داشت اما نویسندگی، تهیه و اجرای سه برنامه زیبا و پرشونده ی «انلیمیز»، «شفاهی ادبیاتیمیز» و «در آغوش سیلان» را شخصا عهده دار بود.

وی بعد از اخذ درجه کارشناسی به استخدام دانشگاه محقق اردبیلی درآمد با این همه به دلیل علاقه خاصی که به کارهای فرهنگی و هنری داشت همکاری خود با صدا و سیما مرکز استان را پی گرفت و در برنامه های متعدد آن حضور یافت. نویسندگی و اجرای برنامه «گنج لار» در تلویزیون و برنامه انلیمیز» در رادیو محصول این دوره همکاری او است.

داود کیانی در سال ۱۳۸۲ به اخذ درجه کارشناسی ارشد در رشته ی مدیریت نائل آمد و نزدیک به دو دهه مدیریت امور اداری دانشگاه محقق اردبیلی را عهده دار بود. آثار و مقالات مختلفی از او در نشریات مختلف کشور نظیر فروغ آزادی، فصلنامه سیلان و ماهنامه تماشای زندگی به چاپ رسیده است که اغلب آنها به فرهنگ عامیانه مردم و تاریخ و جغرافیای استان اردبیل اختصاص دارد وی از پیشکسوتان طرح مباحث فولکلوریک در استان اردبیل است و در این حوزه تحقیقاتی تام دارد به همین خاطر هم اطلاعات ارزشمندی از تاریخ، جغرافیا، فولکلور و آداب و رسوم مناطق مختلف استان اردبیل جمع آوری کرده است.

«داود کیانی» در راستای فعالیت های فرهنگی خود در عرصه شعر و شاعری به زبان ترکی آذری نیز فعالیت دارد و با غزل طبع آزمایی می کند. او علیرغم اینکه بیش از ربع قرن سابقه عضویت در انجمن ادبی حافظ اردبیل را دارد و از شاعران گزیده گوی این انجمن پرآوازه شمال غرب کشور به شمار می رود از تظاهر به شاعری به شدت گریزان است.

نخستین کتاب از مجموعه تالیفات وی با عنوان « فرهنگ آبادی های مغان گرمی ، انگوت و موران » چندی پیش منتشر شد. با اینهمه نتایج تحقیقات متعددی که داودکیانی در حوزه های مختلف فرهنگی بویژه فرهنگ مردم به عمل آورده هنوز به زیور طبع نیاراسته است. کتاب حاضر ، خلاصه ای از مجموعه مفصلی به نام « فرهنگ جغرافیایی استان اردبیل » می باشد که با همین نام منتشر و در دسترس علاقمندان قرار می گیرد. علاوه بر این او مجموعه بسیار نفیس و بی نظیری از مباحث فولکلوریک و لغات و اصطلاحات ترکی را جمع آوری نموده است که در صورت انتشار راهنمای محققین جوان این رشته خواهد بود. دفتر شعر وی مشتمل بر غزلیات ترکی آماده چاپ می باشد. آثار پراکنده ای از او در نشریات و مجلات کشور و دیوان اشعار دوستان وی منتشر شده است.

سخن مولف

نزدیک به سه دهه از نخستین سفرهای اینجانب برای تهیه گزارش های رادیویی از آبادی های مختلف استان اردبیل می گذرد. اوایل دهه هفتاد درحوالی سالهای ۱۳۶۳ و یا ۱۳۶۴ بود که برای تهیه گزارش های رادیویی بخشی از برنامه های رادیو اردبیل مأموریت یافتم درکارتیه همین گزارش ها بود که پایم به آبادی های مختلف منطقه کشیده شد. آن موقع علیرغم اینکه هنوز آب و برق و گاز و جاده و تاکسی تلفنی و تلفن و موبایل و اینترنت و ماهواره راه به روستاها نگشوده بود و هرآبادی محله پرجمعیت تر از خود درحاشیه شهرهای مهاجرپذیرنداشت روستاها حال و هوای دیگری داشتند روستا بود و صداقت و سادگی روستایی. زندگی بی هیچ نقابی دررگهای آبادی ها جریان می یافت. بوی کاروتلاش در کوچه باغ های آن می پیچید و شوق و امید رادرداشت و کوهسارمی پاشید. روستاها لحظات شاد و پربرکی داشتند. روز بانخستین اشعه های خورشیدآغاز میشد زن و مرد و پیر و جوان درتاریک روشنای صبح ازخواب برمی خاستند وهرکسی به فراخور حال مسئولیت کاری را به عهده میگرفت. صدای زنگ گله ها با صدای می می چوپانها درمی آمیخت و موسیقی زیبایی به متن زندگی صبحگاهان روستاها اضافه میکرد. دود و دمی که ازتورها بلند می شد عطرخوش نان تازه ی دستپخت بانوان زحمتکش روستایی را تا هفت آبادی آنسو ترمی برد و.....

رابطه من از سال ۱۳۷۲ به دلیل تغییرشغل با آبادی های استان کمرنگ تر شد اما آتشی که سفرهای کاری اوایل دوران خدمت در دلم افروخته بود هیچگاه فرونشست به نحوی که پژوهش درتاریخ و جغرافیا و فرهنگ عامیانه روستاهای استان در شمار یکی از دغدغه های اصلی زندگی ام قرارگرفت و به همین خاطر هرجا سخنی یا کلامی درخصوص اردبیل و آبادی های آن یافتم و شنیدم به خاطر سپردم و به آرشیو بردم. پایان دوره خدمات دولتی و آغاز دوران بازنشستگی فرصتی فراهم آورد تا پلان های مشخصی از زندگی گذشته ی خود را به تماشای دوباره بنشینم و به سراغ یادداشت های خود از دوران کنسودوکاو در فرهنگ و تاریخ منطقه بروم. آنها را از هزار توی خاطرات خود بیرون بکشم و در کنار واقعیت های فعلی قراردهم و حاصل آن کاری است که تقدیم خواهد شد.

به منظور پرهیز از نابسامانی در نحوه نوشتن نام آبادی ها ، در عناوین اصلی نام رسمی هر یک از آنها را به همان شکلی که در گزارش های مرکز آمار ایران و دیگر اسناد و مدارک دولتی نوشته شده بود آورده ام و در کنار آن ، نام اصلی و محلی آبادیها را که جزو ذخایر فولکلوریک منطقه به شمار میروند قرار داده ام و آنگاه در تمامی متن به همین نام اخیر و محلی پرداخته ام . آوردن نام رسمی و اداری آبادی ها برای آن بوده است که : اولاً از ایجاد چندگانه گی جدید در نحوه نوشتن آبادی ها خودداری شود و ثانیاً خوانندگان و محققین محترم در جستجوی مطالب با سردرگمی مواجه نشوند .

می توان گفت که نمادهای برگرفته از خصوصیات جغرافیای انسانی و طبیعی ، بیشترین تاثیر را در نامگذاری روستاهای استان اردبیل داشته اند . بیشتر آبادی های استان ، نه به وسیله نام گذاری توسط فرد و یا گروه ، بلکه به صورت تسلاوم استعمال ، نام تیره یا طایفه ساکن آبادی را به خود گرفته است ناگفته پیداست که وجه تشبیه بسیاری از تیره ها و طوایف نیز برگرفته از خصوصیات انسانی و طبیعی زیستگاه ها (اوبه) و یا اعضای تشکیل دهنده آن بوده است و در این امر خصوصیات فردی بزرگان ایل ، وابستگی های اقتصادی و یا محل زیستگاه ، تاثیرات عمیقی بر جای گذاشته است . مردمان نسل قدیم مانند ما دنبال نام با معنایی برای مکان ها نمی گشته اند بلکه با توجه به کارکرد محل ، صاحب محل ، موقعیت آن نسبت به مکان های دیگر و غیره ، ساده ترین چیزی را که به ذهن آنها می رسیده انتخاب می کرده اند . این اسامی از چنان قوه ای برخوردار بود که در بسیاری از موارد به عنوان آدرسی در یک کلمه شمرده می شد .

باید اذعان نمود که نزدیک به نیمی از اسامی رسمی آبادی ها با غلط های فاحش املایی ، قلب و عکس های ناشیانه و یا جعل و خدشه مواجه بوده است . با دقت در اسامی ثبت شده آبادی های مختلف مشاهده می شود که ثبت و مستند سازی این اسامی در گذشته های دور ، فارغ از هرگونه « آدبی و ترتیبی » انجام گرفته است . این بی ترتیبی ، در نگارش ، در تحریر و در ثبت اسامی به چشم می خورد . به عنوان مثال کلمه «توپراق» که در ترکیب اسامی سه روستای «توپراق لی» ، «توپراق کندی» و «کوزه توپراقی» وجود دارد به ترتیب به صورت های مختلف «تبراقلو» ، «کوزه تبراقی» و «توپراق کندی» نوشته شده ، گویا نحوه نوشتن کلمه «توپراق» در روستای توپراق لی با روستاهای

کوزه توپراقی و توپراق کندی متفاوت بوده است. همین دوگانه گی در نحوه نگارش کلمه «آق» به معنی سفید در ترکیب اسامی روستاهای «آغ تپه» و «آق داش» هم به چشم می خورد.

در تهیه مجموعه حاضر از هر جمله و مطلبی که شفاها شنیده ام و یا در کتب، مجلات و روزنامه ها و جراید، حتی پایگاه های خبری و اطلاع رسانی و فضاهای مجازی وجود داشت بهره گرفته ام به نحوی که امکان ارجاع به تک تک منابع از عهد— این قلم خارج شده است به همین خاطر و برای آنکه مشمول ذمه کسی قرار نگیرم با سربلندی اعتراف می کنم که علاوه بر مآخذی که در فهرست منابع از آنها نام برده ام مطالب و اطلاعات مختلفی را که قبل از تاریخ انتشار این مجموعه در دسترس بوده مورد توجه قرار داده ام و تک تک آنها را در تهیه مجموعه حاضر موثر می دانم.

این قلم تمامی سعی خود را برای مصون ماندن از سهو و خطا به کار برده و مطالب مختلف مجموعه حاضر را به دفعات از نظر گذرانده باین همه باید پذیرفت که کاری به این وسعت، خالی از سهو و خطا نبوده و نخواهد بود. رجا واثی دارم که سهو و خطای آن را با بزرگواری خود به دیده اغماض نگیرسته و راهنمایی های ارزنده اتان را از این قلم کوتاه نخواهید فرمود. نظرات، انتقادات و پیشنهادات خود را به نشانی DAVOOD.KIANI@IRAN.COM ارسال فرمائید.

ایام عزتتان مستدام باد

مهرماه ۱۳۹۲ اردیبهل - داود کیانی